

УДК 378

**ГУМАНІЗАЦІЯ ТА ГУМАНІТАРИЗАЦІЯ ОСВІТИ ЯК
ВАЖЛИВІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-
КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО
ВИХОВАТЕЛЯ**

Клеба А.І.

*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна
академія» Харківської обласної ради*

У статті розглядається значимість гуманізації та гуманітаризації освіти для формування інформаційно-комунікативної культури майбутніх вихователів, обґрунтована необхідність формування гуманістично-орієнтованого вихователя у сучасному світі.

Ключові слова: гуманізація, гуманітаризація, гуманітарне середовище, гуманітарний аспект, гуманістична спрямованість майбутнього вихователя.

**ГУМАНИЗАЦИЯ И ГУМАНИТАРИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАНИЯ КАК
ВАЖНЫЕ ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-
КОМУНИКАТИВНОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩЕГО
ВОСПИТАТЕЛЯ**

Клеба А.И.

В статье рассматривается значимость гуманизации и гуманитаризации образования для формирования информационно-коммуникативной культуры будущих воспитателей, обоснована необходимость формирования гуманистически-ориентированного воспитателя в современном мире.

Ключевые слова: гуманизация, гуманитаризация, гуманитарная среда, гуманитарный аспект, гуманистическая направленность будущего воспитателя.

HUMANIZATION AND EDUCATION HUMANITRIZARION AS AN IMPORTANT FACTORS OF INFORMATION AND COMMUNICATIVE CULTURE OF THE FUTURE TUTORS

Klieba A.I.

The article deals with the importance of humanization and humanitarization of education for the formation of information and communication culture of future teachers, necessity of forming of humanistic-oriented educator in modern world.

Keywords: humanization, humanitarization, humanitarian environment, humanitarian aspect, humanistic orientation of the future tutors.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми формування інформаційно-комунікативної культури майбутніх вихователів у процесі гуманітаризації освіти зумовлена наявними суперечностями між потребами суспільства у висококваліфікованих фахівцях, здатних до успішного виконання професійної діяльності, та недостатнім рівнем сформованості вмінь забезпечувати гуманізацію виховного простору для дітей дошкільного віку. Спосіб життя сучасної людини пов'язаний з функціонуванням різної техніки, відеоресурсів, комп'ютерними і телекомунікаційними мережами тощо. Абсолютизація технічних засобів та науково обґрунтованих знань приводить до визнання їх в якості вирішального фактору соціального розвитку суспільства. Недооцінка духовної культури приводить до негативних наслідків: посиленню соціально-економічних суперечностей, росту насильства над особистістю, дегуманізації суспільного життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам сутності гуманізації та її реалізації в освітньому процесі присвячено науковій праці багатьох педагогів: Ш. Амонашвілі, В. Білоусової, А. Бойко, О. Кононенко, Л. Хомич, Ю. Мальованого та інших. Багато вчених розглядають розбіжності, які склалися в сучасних умовах між традиційною гуманітарною культурою, пов'язаною з людиною та її духовністю, та культурою технократичною [2, 5, 6].

Метою статті є визначення ролі гуманізації та гуманітаризації у формуванні інформаційно-комунікативної культури майбутнього ви-

хователя. Одним із найважливіших елементів культури взагалі, що характеризує матеріальний і духовний розвиток суспільства, є культура, що характеризує досягнутий рівень організації інформаційних процесів, ступінь задоволення потреб людей в інформаційному спілкуванні, в своєчасній, вірогідній та вичерпній інформації, що забезпечує цілісне бачення світу.

Виклад основного матеріалу. Необхідно усвідомити, що наука та техніка важливі не самі по собі, а лише в тій мірі, в якій вони сприяють розвитку творчих здібностей особистості, реалізації її внутрішнього багатства та професійних можливостей.

Під гуманізацією освіти розуміється процес створення умов для самореалізації, самовизначення особи студента в просторі сучасної культури, створення у навчальному закладі «такого духовного простору, такої атмосфери, яка б стимулювала активність внутрішнього життя особистості і спонукала до творчості і саморозвитку ... сприяла морально-психологічній перебудові людини, внутрішній переорієнтації системи духовних цінностей, усвідомленню власної гідності і цінності іншої людини, формувала почуття відповідальності і причетності до минулого, сучасного і майбутнього» [4]. Процеси гуманітаризації освіти передбачають розробку шляхів реалізації тенденцій гуманізації освіти в напрямку застосування нових «гуманних» методик і систем викладання.

Процеси гуманізації і гуманітаризації освіти є нерозривними і взаємодоповнюють один одного, тож повинні розглядатися у взаємозв'язку.

Тенденція гуманітаризації вищої освіти, як найбільш фундаментальної, є важливим засобом розвитку духовності майбутніх фахівців, які здатні вирішувати не тільки вузькопрофільні задачі, але й ті, які вміють правильно оцінювати соціальні наслідки своєї діяльності. Гуманітаризація освіти – це боротьба за збереження власне людського в супермеханізованому житті, свого роду імунітет проти можливо нового типу супертехногенного поділу людей. Гуманізм передусім означає людяність, любов до людей [3].

Особливу значимість гуманітаризація освіти набуває для педагогічних закладів. Значення різносторонньої гуманітарної освіти для май-

бутих вихователів, усвідомлення ними самооцінки особистого життя й життя оточуючих їх людей та природи можна аргументувати наступними положеннями: гуманітарна освіта сприяє емоційному розвитку особистості, а тому робить їх більш відкритими для різноманітної інформації, активізує діяльність їх інтелекту та полегшує освоєння обраної професії. Гуманітарна освіченість являється творчим виховним процесом майбутніх вихователів, який характеризується моральними якостями: громадянськістю, принциповістю, товариської вимогливістю, чесністю і правдивістю.

Гуманітарне знання направлено на формування особистості, розвиток в ній філософських, моральних і культурних основ, виховання самостійності в творчості та образному мисленні. Гуманітарна освіта включає широкий спектр компонентів, які забезпечують прояви особистості у всьому різноманітті зв'язків і взаємодій, як носія та творця культурних цінностей, національних традицій, загальної ідеології.

Основні цінності гуманітарної освіти визначаються наступним чином: відповідальність за загальнозначущі цінності, вільне світоглядне самовизначення, загальнокультурна компетентність, особистісна самоактуалізація в культурі життя [1].

Широке впровадження нових інформаційних технологій в навчальний процес дає можливість значно посилити зв'язок змісту навчання з повсякденним життям. Надати результатам навчання практичної значимості, їх застосовності до розв'язування повсякденних проблем і задоволення потреб, що є одним із аспектів гуманітаризації навчання.

Гуманізація освіти передбачає гуманітаризацію змісту навчання шляхом збільшення частки тих предметів, котрі репрезентують людину. Основи інформаційно-комунікативної культури мають методологічний, світоглядний і загальнокультурний характер, що проявляється у використанні в масовій практиці універсальних процедур пошуку, опрацювання і подання інформації на базі відповідної системи наукових понять, принципів і законів як необхідних факторів системно-цілісного пізнання і відображення об'єктивної реальності і пов'язаного з такою системою фактографічного матеріалу (базис знань, бази даних тощо), а тому повинні формуватися в процесі вивчення комплексу всіх навчальних дисциплін, в першу чергу філософії, логіки, психології, педагогіки,

що найбільш повно пояснюють сутність інформації та її роль в процесі пізнання і творчій діяльності людини, розвитку людини і людського суспільства, а також служать основою інтеграції навчальних дисциплін, гуманітаризації освіти і гуманізації навчального процесу.

Саме в контексті прагнення майбутнього вихователя до виявлення особистих творчих здібностей, до затвердження особистісного начала в суспільному житті формується гуманітарний аспект його інформаційно-комунікативної культури, що врешті решт дозволяє виховати гуманітарно-орієнтованого спеціаліста для формування високomorальних почуттів та готовності олюднювати виховний простір для маленьких вихованців.

У процесі гуманітарної підготовки розвиваються світоглядні, етичні, естетичні, комунікативні якості майбутнього вихователя, збагачується його тезаурус, розширюється кругозір, формується гуманітарний склад мислення. Всі ці якості формуються на основі знань та вмінь, які студенти набувають в процесі вивчення гуманітарних та соціально-економічних дисциплін, тобто складають професійно-важливі якості майбутнього вихователя. Мистецтвом виховання і навчання може володіти лише людина великої культури, яка добре знає психологію і методику роботи з дітьми, що має високий авторитет і володіє педагогічним тактом.

Особливу актуальність набуває проблема розвитку комунікативно-мовної культури майбутніх вихователів, яка є основою особистісної та професійної культури, складовою педагогічної майстерності вихователя. Це інструмент його професійної діяльності, за допомогою якого можна вирішувати різні педагогічні задачі: організовувати ігрову, пізнавальну діяльність дошкільнят, робити заняття цікавими, створювати щиру атмосферу спілкування у групі, встановлювати контакт з дітьми та їх батьками, досягати взаєморозуміння з ними, формувати у дітей почуття емоційної захищеності, вселяти в них віру в себе.

Комунікативна культура відіграє важливу роль для успішної професійної діяльності майбутніх вихователів. Треба активно розвивати своє мовлення: усно й письмово викладати думки, виправляти себе, перебудовувати сказане, шукати найкращі і доцільні варіанти висловлювання.

Маються ще важливі фактори, які впливають на процес формування гуманітарно-орієнтованого спеціаліста. Високий авторитет та високий рівень інформаційно-комунікативної культури викладачів, які викладають дисципліни, їх особистісні якості – важливий фактор формування особистості майбутніх вихователів. Як справедливо зазначив С. Смирнов: «вуз служить не только, может быть, не столько для передачи специальных знаний, сколько для развития и воспроизводства специального культурного слоя, важнейшим элементом которого является и сам специалист» [7]. Тому, сам викладач не тільки передає студенту знання та професійні вміння, а долучає його до визначеної культури.

Органічне поєднання усіх вищезазначених факторів в єдину систему сприяє формування гуманітарного середовища в вузі, яка створює сприятливі умови для розвитку гуманітарного аспекту інформаційно-комунікативної культури майбутніх вихователів.

Під гуманітарним середовищем розуміється сукупність організаційних структур, педагогічних технологій та традицій вузу, які направлені на формування та розвиток стійкого гуманітарного інтересу й морально-етичних, творчих характеристик студентів.

Створення телекомунікаційної інфраструктури, забезпечення навчальних закладів комп'ютерною технікою, впровадження масових програм навчання є невід'ємною складовою реалізації загальнонаціональної програми інформатизації навчального процесу. Використання інформаційних технологій і, насамперед, можливостей мережі Інтернет має бути доступним максимально широким верствам населення України, особливо підростаючому поколінню.

Суспільство знаходиться на порозі інформаційної цивілізації і тому важливо сформулювати визначення та основні специфічні риси інформаційного світогляду. Енциклопедичний словник визначає світогляд як «систему суспільних поглядів на об'єктивний світ та місце людини в ньому, на відношення людей до оточуючої дійсності та самим себе, а також обумовлені цими поглядами їх переконання, ідеали, принципи пізнання дійсності» [8].

При визначенні сутності поняття світогляду важливо враховувати взаємодію інформації та суб'єкта в системі. Що стосується світогляду інформаційного типу, варто мати на увазі таке, при формуванні якого

суб'єкт являється регулятором інформації, який складає дану систему, де момент усвідомлення цінності інформації стає актом прояву його світоглядних позицій. Це поняття виникло з появою нових інформаційних технологій, які створили особливе інформаційне середовище. Сучасна людина все в більшій мірі реалізує свої загальнокультурні, соціальні, а також професійні інтереси, проникає у віртуальний простір (тобто, використовує локальні та глобальні інформаційні мережі).

Важливою складовою всіх сторін духовного світу майбутнього вихователя та гуманітарних підстав повинна стати моральна свідомість. Моральну свідомість і слід розглядати як основний критерій сформованості гуманістичного аспекту інформаційно-комунікативної культури. Оволодіння моральними засадами професії допоможе встановити необхідну рівновагу у стосунках майбутнього вихователя з інформаційно-комунікаційним середовищем. Сучасний високий рівень інформаційного та комунікаційного розвитку суспільства передбачає такий же високий рівень культури.

Таким чином, результативність гуманного виховання перебуває у прямій залежності від умов, в яких студенти змогли б досягнути специфіку виховних ситуацій, типових для практики діяльності ВНЗ, навчилися б знаходити правильні рішення, не допускати педагогічних помилок і прорахунків.

Висновок. Концепції гуманізації та гуманітаризації освіти, які склалися за останні роки, роблять величезні внески у формування гуманістично-орієнтованої інформаційно-комунікативної культури майбутніх вихователів та являються одними з актуальних проблем, що потребують вирішення в сучасних умовах. Дані напрямлення сприятимуть створенню умов для самореалізації, безперервного розвитку у майбутніх вихователів уміння та потреби здійснювати свою професійну діяльність в інтересах дитини. Сьогодні надзвичайно важливо, щоб майбутні вихователі поповнювали, осучаснювали, оновлювали, конкретизували свої знання, пов'язані з олюдненням виховного простору дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьев Б.Г. Избранные психологические труды: В 2-х томах / Под ред. А.А. Бодалёва и др. – М.: Педагогика, 1980. – 287 с.
2. Антонова С.Г. Информационная культура личности: Вопросы формирования // Высшее образование в России. – 1994, – № 1, С. 82-89.
3. Бахтін М. Гуманізм як принцип виховання сучасної молоді / М. Бахтін // Вища освіта України. – 2007. – № 1. – С. 117-120.
4. Вербицкая Л. Гуманитарное образование в современной России // Высшее образование в России. – 1996, – № 1. – С. 79-85.
5. Зиновьева Н.Б. Информационная культура личности. – Краснодар, 1996. – 136 с.
6. Зубов Ю.С., Петров В.М. Интеграция духовного мира личности и общества как задача информационного мировоззрения // Проблемы информационной культуры: Сб. статей. – М. 1996. – Выпуск 3. – С. 13–24.
7. Смирнов Г.Л. Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности. – М.: Аспект-пресс, 1995. – 481 с.
8. Советский энциклопедический словарь / Гл.ред. А.М. Прохоров. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – 1630 с.